CYNTHİA ENLOE'NİN 'MUZLAR, PLAJLAR VE ASKERİ ÜSLER - FEMİNİST BAKIŞ AÇISINDAN ULUSLARARASI SİYASET' ADLI KİTABININ İNCELENMESİ

A REVIEW OF CYNTHIA ENLOE'S BOOK ON 'BANANAS, BEACHES AND BASES: MAKING FEMINIST SENSE OF INTERNATIONAL POLITICS'

Dr. Asiye ŞİMŞEK ADEMİ

Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,

Uluslararası İlişkiler Bölümü, Erzurum, Türkiye.

asiye.s@atauni.edu.tr, 05449673532

ORCID NO: 0000-0002-7725-336X

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Cynthia Enloe'nin yazdığı 'Muzlar, Plajlar ve Askeri Üsler – Feminist Bakış Açısından Uluslararası Siyaset' adlı kitabın incelenmesi ve özetlenmesidir. Bu kitap kadın sorunlarına son derece geniş bir perspektiften bakarak çözüme dair öneriler sunmaktadır. Kadın sorunlarını sadece belirli bir kesimin sorunu olarak algılamayan yazar ezilen tüm kadınların sorunlarını görmemizi sağlamaktadır. Kadınların nerdeyse yaşadığı hiçbir sorunun tesadüfî olmadığını vurgulayarak küresel kapitalist politikaların bu ezilmelere neden olduğunu son derece çarpıcı örneklerle ortaya koyan yazar bu şekilde; kadınların ezilmelerinin altında yatan gerçek nedenleri anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Sekiz bölümden oluşan kitabın her bölümünde ayrı bir kadın sorunu ele alınmaktadır. Bu bölümlerde kadınların en temel sorunlarından, uluslararası alandaki makro sorunlarına kadar ele alınmakta ve çözüm önerileri sunulmaktadır. Bu sorunlar ekonomiden, turizme, milliyetçilikten, sömürgeciliğe, Marksizme, hatta Militarizme kadar geniş bir yelpazede ele alınmaktadır. Bunların yanı sıra, diplomasi, sosyetedeki konum, üretim, tüketim, hatta tekstil ve bankacılık gibi alanlarda yaşanılan sorunlara kadar değinmektedir. Bu bölümlerin her birinde, farklı örnekler üzerinden sorunların çıplak gözle görülmesini sağlayan yazar; feminizmi geleneksel bağlamından koparak, farklı ve daha derinlikli bir boyuta taşımaktadır. Feminizm teorisinin en büyük sorunu teorik bağlamından kopamamasıdır. Yazar bu basmakalıp düşünceyi de yıkarak; herkesin hayatın içerisindeki pratiklerle feminizmi anlamasına yardımcı olarak bu alana katkı sunmaktadır.

Feminizmin pratiği hakkında yazılan bu eser feminizmi anlamamız noktasında çok ciddi katkılar sunmaktadır. Bununla birlikte bazı eleştiriye haiz noktaları da bulunmaktadır.

Günümüz Feminizm çalışmalarına her ne kaynaklık etse de tam olarak istifade edilecek bir eser değildir. Çünkü bu kitap 32 yıl önce yazılmıştır. Kitabın eski olması iki önemli sonuç doğurmaktadır. Bu sonuçlardan ilki daha doğrusu sorun diyelim; olaylar çok geçmişte kaldığı için insana biraz demodelik hissi vermesidir. Sonuçlardan ikincisi ise, buna da faydası diyelim; bugün var olan sorunlarının kökenlerinin nereye dayandığını anlamamıza son derece yardımcı olmasıdır. Bu bakış açısıyla, kendi ülkelerimizde yaşanan güncel sorunların tarihsel kökenini bulmamıza ve günümüz feminist hareketlerinin doğasını daha iyi kavramamıza yardımcı olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Cynthia Enloe, Feminizm, Uluslararası Siyaset.

ABSTRACT

The aim of this study is to analyze and summarize the book named 'Bananas, Beaches and Military Bases – International Politics from a Feminist Perspective' by Cynthia Enloe. This book looks at women's problems from a very broad perspective and offers suggestions for solutions. The author, who does not perceive women's problems as the problem of only a certain group, allows us to see the problems of all oppressed women. Emphasizing that no problem experienced by women is coincidental, the author reveals with striking examples that global capitalist policies cause these oppressions; It helps us understand the real reasons behind women's oppression.

Each chapter of the book, which consists of eight chapters, deals with a separate women's issue. In these sections, from the most basic problems of women to the macro problems in the international arena, solutions are presented. These problems are discussed in a wide range from economy to tourism, nationalism, colonialism, Marxism and even militarism. In addition to these, it touches upon the problems experienced in areas such as diplomacy, position in society, production, consumption, even textile and banking. In each of these sections, the author, who provides the naked eye to see the problems through different examples; It takes feminism away from its traditional context and carries it to a different and deeper dimension. The biggest problem of the theory of feminism is that it cannot break away from its theoretical context. The author breaks down this stereotype; It contributes to this field by helping everyone understand feminism with practices in life.

This work, written about the practice of feminism, makes very serious contributions to our understanding of feminism. However, there are also some points of criticism.Whatever the source of today's Feminism studies, it is not a work that can be fully utilized. Because this book was written 32 years ago. The fact that the book is old has two important consequences. Let's call the first of these results a problem; because the events are so far in the past, it gives a feeling of being a little outdated. The second of the results, let's call it the benefit; is that it helps us to understand where the roots of the problems that exist today are based on. From

this point of view, it has helped us to find the historical roots of current problems in our own countries and to better understand the nature of contemporary feminist movements.

Keywords: Cynthia Enloe, Feminism, International Politics.

GİRİŞ

Cynthia Enloe'nin kaleme aldığı kitap kadın sorunlarına son derece geniş bir perspektiften bakarak çözüme dair öneriler sunuyor. Kadın sorunlarını sadece belirli bir kesimin sorunu olarak algılamayan yazar ezilen tüm kadınların sorunlarını görmemizi sağlıyor. Kadınların nerdeyse yaşadığı hiçbir sorunun tesadüfî olmadığını vurgulayarak küresel kapitalist politikaların bu ezilmelere neden olduğunu son derece çarpıcı örneklerle ortaya koyan yazar bu şekilde; kadınların ezilmelerinin altında yatan gerçek nedenleri anlamamıza yardımcı oluyor.

Sekiz bölümden oluşan kitabın her bölümünde ayrı bir kadın sorunu ele alınmıştır. Her bölümde farklı örnekler üzerinden sorunların çıplak gözle görülmesini sağlayan yazar; feminizmi geleneksel bağlamından koparark, farklı ve daha derinlikli bir boyuta taşımaktadır. Feminizmin en büyük sorunu teoride kalmasıdır. Yazar bu basmakalıp düşünceyi de yıkarak herkesin hayatın içerisindeki pratiklerden feminizmi anlamasına yardımcı olmaktadır.

1. BÖLÜM: TOPLUMSAL CİNSİYET DÜNYAYI NASIL DÖNDÜRÜYOR

Bu bölümde anlatılmak istenen ana konu genelde feminizmin özelde de toplumsal cinsiyetin önemidir. Feminizmin öneminin daha iyi anlaşılması için konu iki ana başlıkta incelenmiştir. İlk bölümde daha çok kadınların ekonomiye katkıları ulusal ve uluslararası düzeyde incelenirken, bu katkının görmezden gelindiği üzerinde durulmuştur. Aynı bölümde kadınların uluslararası camiadaki görünmezliği ' Kadınlar Nerede? İran/Kontra Meselesinden elde edilen ipuçları' başlığı altında meseleye ait örneklerle çok çarpıcı bir biçimde açıklanmıştır.

Yazar eğer dünyaya feminist bir bakış açısıyla bakarsak 'geleneksel' ya da biyolojik denilen şeylerin aslında sonradan oluşturulup, oluşturulmadığının sormayı da öğreneceğimizi söylemiştir. Bu bakış açısı Simone De Beauvar'ın Sartre'dan alarak feminizme uyguladığı davranış sorgulanmasını çağrıştırmaktadır. Sartre davranışlarımızın kökeninde ne olduğunu, bu davranışlara doğuştan mı sahip olduğumuzu yoksa sonradan mı geliştirdiğimizi

sorgulamıştır. Simone De Beauvar da bu sorgulamayı alarak feminizme uygulamıştır. Kadınlık ve erkeklik davranışlarına doğuştan mı sahip olduğumuzu yoksa sonradan mı geliştirdiğimizi sorgulamıştır.

Bölümde turizm olgusu iktidarı zengin eden, kadınları da bu alanda düşük seviyeli işlerde çalışmaya zorlayan bir olgu olarak anlatılmış. Bu olgu Jamaika'ya tatil amacıyla giden Avrupalı kadının bu ülkeye verdiği döviz sayesinde Jamaika hükümetinin dış borçlarını kapatırken, Jamaikalı kadının ise oda hizmetçisi olarak çalışmasına neden olduğunu, böylece var olan uluslararası sistemin devam etmesine neden olduğunu iddia etmiştir. Burada yazar bunları anlatırken kendisi bile feminist olmasına rağmen 2. sınıf kategorisinde sayılan 'oda hizmetçisi' ni görmezden gelmiştir. Oysa burada sadece Avrupalı beyaz turist kadın uluslararası sistemin devamlılığını sağlamamaktadır. Oda hizmetçiliğini gelir kapısı olarak gören, belki de bir erkeğin tahakkümü altına girmektense kendi ayakları üzerinde durmaya çalışan fakat farkında olmadan sistemini devamını sağlayan kadının incelenmesi de çok önemlidir. Çünkü bu işi neden yaptığının anlaşılması konunun çözüme kavuşturulması açısından son derece önemlidir.

Bu bölüm var olan erkek egemen siyasi yapıyı sadece erkeklerin değil kadınların oluşturduğunu ve kadının kendi oluşturduğu yapıyı yine kendisinin değiştirebileceğini göstermesi bakımından çok anlamlıdır. Kadınların siyasi yapının nasıl oluştuğunun ve kendilerini nasıl ikinci sınıf haline getirdiğini anlamaları sistemi değiştirmelerine yarayacak en önemli araçtır. Bölümün en cazip yanı ise feminizmin kadınları sürekli ezik ve ikinci sınıf olarak tasvir ederek mağdur edebiyatından faydalanan yapısı yerine feminist bakış açısıyla kadınları da eleştirerek sistemin şu anki halinden onları da sorumlu tutmasıdır. Bunu da kadınların; erkeklerin sömürge imparatorlukları kurmalarına göz yumduklarını söyleyerek yapmıştır çünkü ona göre bu kadınlar sömürge imparatorluklarını kuranların eşleri, misyonerler, seyahat yazarı andropologturlar. Yazarın diğer feministlerin aksine kadınları da var olan siyasi düzenin devam ettiricisi olarak görmesi son derece mükemmel bir bakış açısıdır.

2. BÖLÜM: PLAJDA: CİNSİYETÇİLİK VE TURİZM

Bu bölüm turizm alanındaki cinsiyetçilik üzerine yapılan tartışmalardan oluşmaktadır. Bu bölümde de yine ilk bölümdeki gibi kadınların ekonomiye katkılarından bahsedilmiştir. Bu bölümde önceki bölümde görmezden geldiğini söylediğimiz 'ikinci sınıf' oda hizmetçisi kadınların daha görünür olduğu, sadece Avrupalı beyaz kadın üzerinden feminizm

varsayımları yapılmadığı görülmüştür. Ayrıca kadınların seyahat hakkına sahip olmalarının ve seks işçisi olarak çalıştırılmalarının devletleri nasıl kalkındırdığından ve turizm sektörünü her anlamda ihya eden kadınların buna rağmen endüstriye hâkim olmamalarının ortaya çıkardığı eşitsizlikten bahsetmiştir. Bölümün en ilgi çekici yanı ise devletleri doğrudan sorgulamasıdır. Devletlerin oluşturduğu politikalar nedeniyle kadınları seks işçisi olarak çalışmaya zorladığından bahsedilmiştir. Turizmin yoksul ülkeler için bir gelir kapısı olmasının, yoksul ülkeleri sömürge dönemindeki gibi bağımlı yaptığını çok çapıcı bir biçimde ortaya koymuştur. Sömürge döneminde yoksul ülkeler tek bir mal satarak sömürge olurken, bu yüzyılda ise bozulmamış olmaları sebebiyle hem cazibe merkezi ve hem de seks turizmiyle sömürge olmaktadırlar.

Yazar turizmin eşitsizliği arttırdığını, sadece iktidarı ve ülkeyi zenginleştirdiğini yazmış. Sonrasında ise; Yoksulla zengin arasındaki farkı azaltıyor mu yoksa arttırıyor mu? Çevreye zarar mı veriyor kadınları oda hizmetçisi mi yapıyor şeklinde sorularla bu olguya eleştiriler yöneltmiştir. 2000 Yılında da turizm sektörünün petrol endüstrisinden daha çok insan istihdam edeceğini yazmıştır. Yani kısacası turizmin gelişmesinin kadın erkek eşitsizliğini arttıracağını iddia etmiştir. Yazarın öngörüsü doğrulanmış gerçekten de turizm son yıllarda ülkeleri geçindiren ana gelir kapısı olmuştur. Ben turizm sektöründe 2012 yılında çalışmış biri olarak yazarın turizmin gelişmesinin kadın erkek eşitsizliğini arttıracağı eleştirisine katılmıyorum çünkü sadece kadınlar değil erkekler de turizmde hizmetçi olarak çalışmaktadır. Hatta benim çalıştığım otelde tüm aşçılar erkekti. Hatta bu durumu tam tersi şekilde eleştiriyordum neden daha fazla kadının bu alanda istihdam edilmediğini, bir gelir kapısına sahip olmadığını sorguluyordum. Çünkü oteldeki aşçı erkekler muazzam derecede yüksek ücret alıyorlardı. Kadınların da alması gerektiğini düşünüyordum. Ayrıca feminist bakış açısına sahip biri olarak; kadınların çalışıp ülkelerini zenginleştirmelerinin çok önemli olduğuna inanıyorum. Çünkü ülkenin zenginleşmesi kadın ve erkeklerin zenginleşmesinin önünü açarak kadınların mali problemlerini çözeceğine inanıyorum. Bu da kadınların sorunlarına en azından maddi düzeyde çözüm sağlayacaktır.

Bu bölümde genel itibariyle Marksist Feminizm teorisinin bakış açısı hâkimdir. Marksist feministlere göre kadınların ezilmesinin temel nedeni kapitalizmdir. Tüm diğer ezilenler gibi kadınlar da ancak bu sistemden kurtulup sosyalist sisteme geçilince hiç kimseye bağımlı olmayacaklarından erkeklerden bağımsız olacaklardır. Yazar kadınların turizm sektöründe hem adi işlerde hem de seks turizminde çalışmalarının tamamen devletler tarafından teşvik edildiğini savunmaktadır. Bu yöntemle bir uluslararası pazar oluştuğunu ve çoğu turistin

uluslararası alanda sadece seks turizmi için seyahat ettiğini vurgulamıştır. Bu da bizi, kadınların acımasız şartlarda çalışmalarına devletlerarasında var olan kapitalist sistemin neden olduğunu düşünmeye sevk etmektedir.

3. BÖLÜM: MİLLİYETÇİLİK VE ERKEKLİK

Bu bölümde milliyetçilik ve sömürgecilik yargıları irdelenmeye çalışılmıştır. Kadınların Milliyetçi hareketler içersindeki konumunu tartışmaya açan yazar; kadınların bu hareketler içersinde nasıl pasifize edildiğini anlamamıza yardım edecek ipuçları sunmaya çalışmıştır. Kadınların sömürgeciliğe karşı verilen mücadelelerde son derece aktif olmalarına hatta yer yer sömürgeciliğin hem nesnesi hem de öznesi konumunda olmalarına rağmen bu rollerinin nasıl yadsındığını çok çarpıcı örneklerle ifade etmiştir. Kadınların Milliyetçi hareketlerde; sadece mücadele sırasında yok sayılmadıklarını bu hareketlerin başarıya ulaşmasından sonra oluşturulan kurumsal yapılarda da yine yok sayıldıklarını belirtmiştir. Yazarın bu açıklamaları günümüz feminist hareketlerine yol göstermesi açısından son derece önemlidir. Çünkü yazar feministlerin milliyetçi hareketlere destek olmaya çalışırken farkında olmadan feminist değerleri bu hareketlere kurban verdiklerini ve bunun sonucunda ortaya çıkan kurumlarda da hak ettikleri değeri alamadıklarını tarihten örneklerle açıklamıştır. Günümüz feminist hareketlerin bu örneklerden ders çıkarmaları ve sonuna kadar kendi değerlerini korumaları, hareketlerin başarıya ulaşmalarında son derece büyük bir öneme sahiptir.

Bölümün en can alıcı noktalarından biri de hiç kuşkusuz feminizmin tarihine ve kaynaklarına yöneltilen eleştirilerdir. Feminizmin kaynağının batı kökenli olduğu iddialarını tarihi örneklerle çürüten yazar bu fikirlerden nemalanan batı kadınlarını ve üçüncü dünya erkeklerini son derece etkileyici ifadelerle eleştirmiştir. Batı kadınlarını eleştiren yazar bu kadınların feminist fikirlerinin yaratıcılarının kendi anneleri olduğunu düşünmelerini eleştirmiş ve yanıldıklarını Vietnam'ın feminist tarihinden örneklerle açıklamıştır. Aynı şekilde üçüncü dünya ülkelerindeki feministlerin kendi ülkelerindeki erkeklerce her zaman batıdan alındığı iddia edilen feminist fikirlerle hareket etmekle suçlandıklarını söyleyerek Vietnam örneğinin bu iddiaların yersizliğini de ortaya koyduğunu ifade etmiştir. Feminizmin batıdan alınmadığı aksine kadın ezilmesinin son derece doğal görünmeye başladığı üçüncü dünya ülkelerinde filizlendiğini ifade etmiştir. Bölüm boyunca çok çarpıcı örneklerle batılı feministler eleştirilmiş; batılı kadınların sömürgeleştirilen topraklarda kendi imparatorluklarını yaymak için mücadele etmelerinin sömürge kadınlarının ezilmesindeki rolü açıklanmıştır. Hatta feminist hareketlerin en öncülerinden sayılan süfrajetlerin bile bu tuzağa

düşerek sırf oy hakkının meşruiyetini sağlamak için sömürge ülkelerine giden kadınları eleştirmemelerinin oy hakkından çok sömürgeciliği meşrulaştırdığını ifade etmiştir.

Yazar bölümün sonuç kısmında "Feminist dayanışma ağlarının küresel çapta önerildiği ve genişletildiği günümüz dünyasında, sağlam bir ulusal, ırksal ve sınıfsal kimlik duygusuna sahip olmazsak, sanayileşmiş Batı'nın orta sınıf kadınlarının kendileri için geliştirdiği feminist modellere teslim olmak ve bunları eleştirmeden benimsemek durumunda kalırız" ifadelerini kullanmıştır. Bu ifadeler Türkiye'de feminizmin neden gelişmediğini anlamamıza yardımcı oluyor. Çünkü Atatürk Cumhuriyet döneminde batıdan alınma kanunları Türkiye'de yerleştirmeye çalışırken kadınlara da oy hakkını da kendiliğinden vermiştir. Yani kadınlar hiçbir mücadelede bulunmadan kendiliğinden oy hakkına sahip olmuşlardır. Fakat seçme ve seçilme hakkında sahip olan kadınlar bu hakkın verilmesinden 30 yıl sonra bile seçilme haklarını kullanmakta zorluklarla karşılaşmışlardır. 1960'larda ilk kadın partisini kuran Nezihe Muhittin başarıya ulaşamamış ve partisi kapatılmıştır. Türkiye feministlerine göre bu durum yazarın da belirttiği gibi kendisi mücadele etmeyen kadının dayatmayla aldığı haklarını kullanmayı öğrenememesinden kaynaklanmaktadır.

4. BÖLÜM: ASKERİ ÜSLERDEKİ KADINLAR

Bu bölümde askeri üslerin varlığını tartışmaya açan yazar; askeri üs tartışmalarının derinine inerek bu üslerin varlığının sadece askeri ve siyasi anlamda tartışılmasının yeterli olup olmadığını sorguluyor. Yazara göre askeri üsler tartışılacaksa; bu tartışma ancak buradaki kadınların varlığı sorgulanarak yapılabilir. Bu üslerdeki kadınların varlığına dair yapılacak geniş çaplı araştırmalar ve sunulacak raporlarla askeri üslerin sonlandırılması ya da en azından belirli kısıtlamalara tabi tutulması sağlanabilir. Yazara göre askeri üsleri eleştirip bu doğrultuda eylem yapan feministler sadece bu üslerin başka yerlere taşınmasını sağlayabilmekte; bu ise üssün taşındığı yerlerdeki kadınların hayatını mahvetmekten başka bir işe yaramamaktadır. Kısacası feminist hareketlerin sonuçları kadınlara yarar sağlamaktan uzaklaşmakla kalmayıp sorunları daha geniş alanlara yaymaktadır. Bu sorunun çözümü için feministlere önerilerde bulunan yazar; askeri üslerin olduğu yerlerdeki kadınlarla askeri üssün taşınacağı yerlerdeki kadınlar arasında kurulacak iletişimin sorunun çözümüne çok daha büyük katkılar sağlayacağını dile getirmektedir.

Bölümün en çekici yanlarından biri yazarın askeri üslerdeki kadınları anlatırken bunu sorunun tüm muhataplarını içine alacak şekilde yapmasıdır. Böyle bir açıklama şekli kadın sorunlarının anlaşılmasında son derece kullanışlı bir yöntemdir. Gerçekten de askeri üslerdeki

kadın sorununun sadece bir taraf açısından değerlendirilmeyip olaya tüm ezilen tarafların gözünden bakılması çok daha gerçekçi çözüm önerileri sunulmasını sağlayacaktır. Örneğin burada sadece fahişelerin sorunlarına yoğunlaşmak üste çalışan asker kadının buradaki fahişeler nedeniyle yaşadığı ezilme şeklini görmememize neden olacaktır. Bu doğrultuda yazar; askeri üslerdeki kadın sorunlarına sadece burada çalışan, kocası asker olan, üssü protesto eden veya üs yakınında fahişe olarak çalışan kadınların gözünden bakmamış. Tüm taraflar açısından bakmıştır. Bu sorunlar için sunulacak çözüm önerilerinin diğer kadınların ezilmelerinde nasıl bir rol oynayacağını çok ayrıntılı bir biçimde tartışmıştır. Tartışma sonunda da yine tüm bu kadınları kapsayacak şekilde çözüm önerileri sunmuştur.

Yazarın askeri üslerdeki kadın sorunlarına dair sunduğu çözüm önerilerinin genişliği yaptığı alan araştırmasının genişliğini gözler önüne sermesi açısından da son derece anlamlıdır. Bölümün önemi sağladığı pratik faydalar açısından da değerlendirilebilir. Yazar diğer feministlerin aksine sadece eleştirmekle yetinmemiş çözüme son dair son derece anlamlı ve gerçekte de uygulanabilecek çözüm önerileri sunmuştur.

5. BÖLÜM: DİPLOMAT EŞLERİ

Bölüm kadınların uluslararası siyasetteki etkilerine rağmen hak ettikleri değeri neden göremediklerini sorgulayan tartışmalardan oluşmaktadır. Yazar; yurt dışına diplomatik görevlerle giden erkeklerin ülke siyasetine yaptıkları katkıların devletler tarafından takdir edildiğini belirtmiştir. Buna rağmen bu erkeklere yardım eşlerinin hiçbir şekilde devletler tarafından takdir edilmediğini hatta emeklerinin sömürüldüğünü iddia etmiştir. Oysa erkeklerin yaptığı diplomasi işi kadınların yardımlarına bağlıdır. Şöyle ki; bir diplomat sadece elçilikte çalışarak gittiği ülkeyle sıkı ilişkiler kuramaz. Bunun yerine o ülkede belli başlı toplantılar yaparak evinde çeşitli davetler düzenleyerek o ülke ilişkilerine katkıda bulunur. Yemek düzenleme davetlere katılma işleri ise tamamen bu erkeklerin eşlerine bağlıdır. Yani bu kadınlar iki ülke arası diplomatik ilişkilerde bu kadar önemli rol oynamalarına tüm bu organizasyonları yönetmelerine rağmen emekleri devletler tarafından saygıyla karşılanmamaktadır. Hatta görülmemektedir. Oysa bu kadınlar eşlerinin görevleri uğruna kendi kariyerlerinden vazgeçip hiçbir güvence ya da maaş almadan tüm diplomatik sorumlulukları üstlenmektedirler.

Yazar bu bölümde kadınların çok önemli sorunlarına parmak basmakta uluslararası siyasette kadın etkisini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Genelde kadın sorunlarının fakirlikten veya adi işlerde çalışmaktan kaynaklandığı görüşünü çürütmekte tam tersine uluslararası siyasette

rol oynayacak kadar yüksek kesimler içersinde yer alan kadınların bile ezilmekten kurtulamadığını çok çarpıcı bir şekilde gözler önüne sermektedir.

Yazarın anlattığı sorun çok önemli olmasına rağmen bu bölüm hem diğer bölümlere göre uzun olması ve hem sürekli tekrar eden örnekler kullanılması nedeniyle kitabın geneline göre çok zayıf kalmıştır. Kadınların yaşadıkları sorunları örneklendirmeye çalışan yazar; örnekleri yorumlamak yerine sürekli daha fazla örnek vermeyi tercih etmiştir. Bu da okumayı zorlaştırarak bölümün sıkıcı olmasına neden olmuştur. Yazar daha az örnek vererek bu örneklerin yorumlarına önem verseydi bölüm çok daha anlaşılır olabilirdi. Çünkü sürekli örnek verilmesi insana sadece memurluğun sayılarını hesaplıyormuş ya da sorunlarıyla ilgileniyormuş hissi veriyor. Yani sanki kadın sorunları memur hesaplamaları içinde kaybolmuştur.

6. BÖLÜM: CARMEN MİRANDA AKLIMDA: MUZUN ULUSLARARASI SİYASETİ

Yazar bu bölümde; ülkelerin tüketim alışkanlıklarının nasıl ortaya çıktığını ve bu tüketimin karşılanması için ülkelerin başvurduğu temel yöntemleri irdelemeye çalışmıştır. Bu temel yöntemlerin en başında hiç kuşkusuz sömürgecilik gelmektedir. Yazar sömürgeciliğin oluşumunu ve ekonomik dayanaklarını tartışmaya açarak kadınların sömürgecilikte nasıl bir rol oynadığını incelemeye çalışmıştır. Tek taraflı basit bir inceleme yoluna gitmeyen yazar tüketimi tüm kadınlar açısından değerlendirmiştir. Tüketimin ilk halkasını oluşturan reklamcılık endüstrisinde rol alan kadınları, bu reklamlarla tüketime yönlendirilen gelişmiş ülke kadınlarını ve en nihayetinde bu tüketimi karşılayacak çiftçi kadınları incelemiştir. Hatta bunlarla da yetinmeyerek, sömürü düzeni içersinde kalıp isyan etmemeleri için erkek üreticilere sunulan fahişe kadınların da bu düzen içersindeki rollerini açıklamıştır. Bölüm dünya sömürü sisteminin en başından beri nasıl oluştuğunu anlamamıza yardımcı olacak düşünce yöntemleri sunmaktadır.

Bölüm dünya sömürü sisteminin kadınlara ne kadar muhtaç olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca kadınların bu gerçeğin farkına vararak sistemi dönüştürecek temel güce sahip olduklarını anlamalarına yardımcı olmaktadır. Bölümün bir diğer çarpıcı yanı ise, yazarın cümleleriyle ifade edecek olursak; "Bir kadın, askeri tacizin hedefi olduğu halde bir erkek köylü eylemciyi nasıl eleştirme cesaretinde bulunabilir?" Yani bir kadın kendi köyü sömürgeciler tarafından militarize edilmişken nasıl köy içersindeki sisteme başkaldıran ilerici hareketin erkeklerini ve bu hareketlerin erkeksi olmasını eleştirebilir? Kısaca özetleyecek olursak sömürge sistemleri bir köye girdikleri zaman askeri güçle köyü sindirmekte; köydeki

bu yapıyı eleştiren ilerici hareketler de erkek odaklı düşünmekten kurtulamamaktadır. Burada en çok ezilen kesim olan kadın ise bu askeri güçlerin tacizine maruz kalırken kendi köylüsü olan erkeklerin oluşturduğu sistemi eleştirememektedir. Bu bakış açısı feminist hareketlerin eleştirilerinin yönünü belirlemesi açısından son derece büyük öneme sahiptir. Çünkü günümüz yapıları teknolojik gelişmeler nedeniyle çok daha büyük ölçekli ve karmaşıktır. Bu nedenle bu yapıları eleştirecek olan feministler büyük ölçekli yapıları değil de daha alt yapıları eleştirmektedirler. Bu da eleştirinin hedefine ulaşamamasına ve sistemin dönüştürülememesine neden olmakta ve kadınların acılarını azaltmamaktadır. Bu karışıklıkların önlenmesi feminist hareketlerin başarıya ulaşmalarında son derece önemlidir.

7. BÖLÜM: KOT PANTOLONLAR VE BANKACILAR

Bu bölüm kadın tekstil işçileri ve bankacılar hakkından yazılmıştır. Kadın tekstil işçilerinin ezilme nedenlerini araştıran yazar; sorunu hem kadın ve erkekleri hem de ülkeleri kıyaslayarak analiz etmeye çalışmıştır. Erkeklerin emeğinin karşılığının kadınlara oranla daha iyi bir şekilde verildiğini söyleyen yazar kadınların düşük ücret almalarının altında yatan psikolojik nedenleri incelemiştir. Bu psikolojik nedenlerin başında ise dikiş dikmenin kadının doğasında var olduğu ve kadınların aile reisi sayılmamalarından dolayı paraya erkekler kadar ihtiyaçları olmadığı varsayımları gelmektedir. Yazar farklı ülkelerdeki fabrikalarda yaptığı çalışmada erkeklerle kadınlar arasındaki ücret farkına dikkat çekmiştir. Bunu yaparken eskisi gibi eşit işe farklı ücret tartışmalarının tarihte kaldığı gerçeğini fark etmiş, yeni ezilme biçiminin çok daha farklı ve daha görünmez bir biçimde ortaya çıktığını göstermiştir. Bu yeni ezilme biçiminde erkek eşit işten fazla ücret kazanmıyor ama bir şekilde fabrikalardaki önemli görülen işlerin başına getirilerek kadınlardan daha fazla kazanmaktadırlar. Bölümün kuşkusuz en önemli yanı bu yeni ezilme şekillerini ortaya çıkarmasıdır. Bu ezilme şeklinin belirlenmesi artık eşit işlere eşit ücretler verildiği ve bu sayede kadınlarının hiçbir sorununun kalmadığı varsayımlarına cevap olması açısından çok önemlidir.

Bölümde Marksist teoriye ait kavramlar kullanılmıştır. Kapitalizmin kadın erkek arasındaki eşitsizlikten beslendiğine dair kanıtlar sunulması, eşitsizliğin ancak örgütlenmeye çözüleceği ve bu yüzden tüm kadınlara örgütlü hareket etmeleri tavsiyesinde bulunulması bunun en büyük örnekleridir. Kısacası feminizmin Marksist teoriye ait kavramlarla açıklanmasından dolayı bölüm Marksist Feminizm teorisiyle şekillenmiştir diyebiliriz.

Bölümün en ilgi çekici yanı 1989'da yani yaklaşık otuz yıl öncesinde yazılmasına rağmen kendi ülkemizin gelişmişlik düzeyi hakkında bize bir fikir sunabilmesidir. Örneğin ülkelerin

hafif sanayiden ağır sanayiye geçmesinin gelişmişlik düzeyini arttırdığını söylemesi bugün Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu göstermesi açısından son derece önemlidir. Türkiye de bugün büyük bir heyecanla tekstil gibi hafif sanayiden otomotiv sanayisine geçiş yapmaktadır. Çok daha ilginç bir örneği Güney Kore üzerinden veren yazar gelişmekte olan ülkelerin ağır sanayiye yönelmeleriyle gelişmiş ülkelere kategorisine geçeceklerini söylemiştir. Daha sonrasında ise gelişen ülkeler arasına katılan ülkelerin olimpiyatlara ev sahipliği yapma isteğinde bulunacaklarını iddia etmiştir. Türkiye batılıların otuz yıl önce yaşadığı bu süreci günümüzde yaşamakta ve yerli otomobil üretimine geçerken olimpiyatlara ev sahipliği yapmak için başvuruda bulunmuş maalesef reddedilmiştir. Bu bölüm kendi ülkemizin gelişmişlik düzeyini anlamamız açısından son derece önem arz etmektedir.

8. BÖLÜM: "TIPKI AİLEDEN BİRİ GİBİ": DÜNYA SİYASETİNDE EV HİZMETÇİLERİ

Bölüm feminizmin kendi içerisinde açmaz gibi görünen en büyük sorununu yorumlamaya çalışmıştır. Yazar şimdiye kadarki bölümlerde kadınların çalışma hayatına adaptasyonu, sadece erkeklere ait olduğu varsayılan alanlarda söz sahibi olmalarının önündeki engelleri yorumlamış ve bu konuda yol gösterici bilgiler de sunmuştur. Fakat kadınların çalışma hayatına girişi, kariyer yapmaları, yarı zamanlı işlerde çalışmak yerine tam zamanlı işlerde çalışmaya başlamaları kendi evlerine kadın hizmetçiler almalarına neden olmuştur. Bu da kendisi feminist bir bakış açısıyla kariyer yapan kadının başka kadının ezilmesinden sorumlu tutulmasına neden olmuştur. Yazar bu konuyu farklı kadınların farklı bakış açılarıyla yorumladıklarını ve rasyonelleştirdiklerini iddia etmektedir. Fakat bu ezilme şeklinde doğrudan evlerinde hizmetçi çalıştıran kadınların sorumlu tutulamayacağını. Bunun da tıpkı diğer ezilme şekilleri gibi kapitalizmin ve imparatorluk, ülke kısacası erkek siyasetlerinin sonucu olduğunu söylemektedir. Çünkü bu kadar para hırsının olduğu ülkelerde kadınlar bir şekilde göçmen olarak başka ülkelere gitmek zorunda kalıyor ve orda en iyi bildikleri varsayılan iş olan ev işine yönlendiriliyorlar. Kapitalizmin de bu göçlerin ve başka ülkelerde çalışmanın önünü açması bu kadınların sorunlarına tuz biber oluyor. Kısacası imparatorluklar kendi topraklarındaki sorunlarını kadınları başka ülkelere dadı olarak göndererek çözmeye çalışıyorlardı.

SONUÇ (CONCLUCSION)

Feminizmin pratiği hakkında yazılan bu eser feminizmi anlamamız noktasında çok ciddi katkılar sunmaktadır. Bununla birlikte bazı eleştiriye haiz noktaları da bulunmaktadır. Günümüz Feminizm çalışmalarına her ne kaynaklık etse de tam olarak istifade edilecek bir eser değildir. Çünkü bu kitap 32 yıl önce yazılmıştır. Kitabın eski olması iki önemli sonuç doğurmuştur. Bu sonuçlardan ilki daha doğrusu sorun diyelim; olaylar çok geçmişte kaldığı için insana biraz demodelik hissi vermesidir. Sonuçlardan ikincisi ise, daha doğrusu faydası diyelim; bugün var olan sorunlarının kökenlerinin nereye dayandığını anlamamıza son derece yardımcı olmasıdır. Bu bakış açısıyla, kendi ülkelerimizde yaşanan güncel sorunların tarihsel kökenini bulmamıza ve günümüz feminist hareketlerinin doğasını daha iyi kavramamıza yardımcı olmuştur.

KAYNAKÇA

Enloe, C. (1989), *Bananas, Beaches and Bases: Making Feminist Sense of International Politics*, University of California Press, California.